

Bogna Orłowska-Zielińska

Z problematyki typizacji przestępstwa zabójstwa : aspekty wybrane

Studia Prawnoustrojowe nr 15, 23-30

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ne, mogą prowadzić do pominięcia wypadków karygodnych, w konsekwencji czego zdecydowanie korzystniejsze są te syntetyczne. Muszą one jednak charakteryzować się adekwatnością sankcji i treści danego typu przestępstwa.

Interpretując jedynie pobieżnie dyspozycje kazuistyczne, odnosi się wrażenie, iż stanowią one konstrukcję stwarzającą warunki do precyzyjnego przestrzegania zasady *nullum crimen sine lege*. Jednakże po dokonaniu głębszej analizy uwidacznia się tu znaczne ograniczenie luzu decyzyjnego organu orzekającego, a także permanentna konieczność rozbudowywania części szczególnej kodeksu karnego, co jest obciążone ryzykiem nieuwzględnienia wszystkich wariantów jakiegoś społecznie niewłaściwego zachowania.

Kodeks karny z 1932 r.¹¹, zwany makarewiczowskim, cieszył się wręcz europejską sławą. Traktowano go jak regulację wybitną, dzieło sztuki kodyfikacyjnej, a co więcej – budził on respekt nawet w czasach PRL-u¹². Już w okresie przedwojennym zauważono, iż kazuistyka obfitująca w szereg szczegółowych przepisów prowadzi do wielu problemów natury interpretacyjnej. Jeden z twórców tego kodeksu – R. Lemkin – podnosił: „jesteśmy świadkami wkraczania nowych, syntetycznych form na miejsce ustępujących, kazuistycznych form ustawodawstwa. Czy tę syntetyczną formę kodeksu uważać należy za zjawisko pożądane? Odpowiedź na to pytanie w zasadzie wypaść musi twierdząco”¹³. Nie budzi więc zdziwienia fakt, iż efektem prac Komisji Kodyfikacyjnej był kodeks zawierający przepisy jasno sformułowane, precyzyjne, pozbawione kazuistyki.

Do syntetycznej regulacji kodeksu z 1932 r. nawiązywał również kodeks karny z 1969 r.¹⁴ Dla zobrazowania stopnia syntetyzacji formuł karnoprawnych warto w tym miejscu dodać, iż kodeks makarewiczowski zawierał zaledwie 12% kwalifikowanych i 2,5% uprzywilejowanych typów w stosunku do całości kodeksowych typów przestępstw. W kodeksie z 1969 r. wyróżnić można ok. 27% przestępstw kwalifikowanych i ok. 7% kwalifikowanych, co było spowodowane przejściem wielu ustaw dodatkowych. Nadal jednak ustawa ta reprezentowała stosunkowo niski stopień kazuistyki. Uległo to zmianie dopiero w kodeksie z 1997 r., który w chwili wejścia w życie zawierał prawie 40% przestępstw kwalifikowanych i ok. 35% uprzywilejowanych¹⁵.

¹¹ Dz.U. z 1932 r., nr 60, poz. 571.

¹² Por. A. Redzik, *Konferencja naukowa pt. „Karnopolityczne koncepcje Profesora Juliusza Makarewicza – wczoraj i dziś” Lublin – Kazimierz Dolny, 26–28 września 2005*, „Palestra” 2005, nr 9–10; *Prawo karne w poglądach Profesora Juliusza Makarewicza*, pod red. A. Grześkowiak, Lublin 2005.

¹³ R. Lemkin, *Sędzia w obliczu nowoczesnego prawa karnego i kryminologii*, Warszawa 1933, s. 30–31.

¹⁴ Dz.U. z 1969 r., nr 13, poz. 98.

¹⁵ T. Bojarski, *Kwalifikowane i uprzywilejowane typy przestępstw...*, s. 36–37.

Przestępstwo zabójstwa

Zarówno kodeks karny z 1932 r.¹⁶, jak i ten z 1969 r. przyjmowały dychotomiczną strukturę przestępstwa zabójstwa, której cechą wspólną było syntetyczne ujęcie jego typu podstawowego, analogicznego pod względem treści hipotezy i dyspozycji. Dość szeroko zostały tu natomiast rozbudowane typy uprzywilejowane, jednakże z całkowitym pominięciem kwalifikowanych¹⁷. U źródła tej kontynuacji legislacyjnej leżało przeświadczenie o archaiczności kazuistycznego modelu tworzenia odmian kwalifikowanych¹⁸. Typyzację syntetyczną traktowano zaś jako wyraz racjonalności ustawodawcy nieograniczającego zasady swobodnego uznania sędziego. Argumentem przemawiającym na korzyść syntetyzacji przepisów był fakt, iż tak naprawdę nie jest możliwe wyliczenie wszystkich kwalifikowanych przypadków zabójstwa¹⁹. Taki stan rzeczy sprawdzał się przez dziesięciolecia i nie stanowił źródła wielu problemów orzeczniczych. Znamienne jest także to, iż pomimo kolejnych zmian legislacyjnych typ podstawowy przestępstwa zabójstwa nie uległ zmianie.

Z tradycją karnistyczną ustawodawca zerwał w kodeksie karnym z 1997 r., wyodrębniając szereg kwalifikowanych typów zabójstwa (art. 148 § 1) i choć dla bytu tego przestępstwa w typie podstawowym nie jest istotny sam sposób zabicia człowieka, to znajduje on odzwierciedlenie w typologii zabójstwa kwalifikowanego (art. 148 § 2). Wraz z ustawą nowelizacyjną z dnia 26 listopada 2010 r.²⁰ ustawodawca przewiduje następujące kryteria kwalifikujące: popełnienie zabójstwa ze szczególnym okrucieństwem, w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem lub też rozbojem, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, a nadto zabójstwo przy użyciu materiałów wybuchowych, zabicie jednym czynem więcej niż jednej osoby, uprzednie prawomocne skazanie za zabójstwo, zabójstwo funkcjonariusza publicznego podczas pełnienia przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub bezpieczeństwa publicznego.

Poszczególne typy przestępstw kwalifikowanych mają analogiczną do typu podstawowego górną granicę zagrożenia karą, natomiast różnicuje je w tym zakresie jedynie dolny próg ustawowego zagrożenia. Stąd też zdziwienie budzi

¹⁶ Por.: J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1936, s. 394.

¹⁷ M. Tarnawski, *Zabójstwo uprzywilejowane w ujęciu polskiego prawa karnego*, Poznań 1981, s. 262–263.

¹⁸ Przykładowo: Kodeks Karzący Królestwa Polskiego z 1830 r. odróżniał morderstwo od zabójstwa, a kryterium kwalifikującym był tu rodzaj zamiaru. Ponadto wprowadził podział morderstw na zdradzieckie, rozbójnicze, nasadzone i proste. Zob.: *Kodex karzący dla Królestwa Polskiego z dodaniem praw kryminalnych później uchwalonych, rejestru porządkowego i alfabetycznego, przypisków wskazujących artykuły związek ze sobą mające*, Drukarnia przy ul. Elektoralnej, Warszawa 1830.

¹⁹ R. Kokot, *Zabójstwo kwalifikowane*, Wrocław 2001, s. 132.

²⁰ Dz. U. nr 240, poz. 1602.

argumentacja zawarta w uzasadnieniu kodeksu, iż celem wyodrębnienia wskazanych typów kwalifikowanych była potrzeba orzekania najdotkliwszych kar za najcięższe przypadki zabójstw²¹. Oczywiście jest, że zabójstwo z uwagi na okoliczności jego popełnienia może charakteryzować się wyższym lub niższym stopniem szkodliwości społecznej, jednakże do realizacji celu kary wystarczające byłoby oscylowanie w ramach jej sędziowskiego wymiaru, tym bardziej iż dolna granica sankcji wszystkich kwalifikowanych typów przestępstwa z przepisu art. 148 k.k. z powodzeniem mieści się w granicach przewidzianych dla typu podstawowego. Przeciwnie w obowiązujących uprzednio ustawach karnych z 1932 i 1969 r. brak typizacji przestępstwa zabójstwa nie powodował problemów na gruncie sędziowskiego wymiaru kary, nawet jeśli rozważane były okoliczności, które nie należały do zespołu ustawowych znamion²². Przykładowo: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 września 1975 r. orzekł, iż „Przepis art. 51 k.k. nie wyłącza możliwości skazywania młodocianych na podstawie art. 148 § 1 k.k. na karę 25 lat pozbawienia wolności zwłaszcza wtedy, gdy zbrodnia ma charakter szczególnie odrażający”²³. Jak widać, za użytym tu określeniem ocennym kryją się okoliczności, którym w aktualnej kodyfikacji nadano rangę znamion ustawowych (art. 148 § 2 i 3 k.k.). Stąd też twierdzenie B. Michalskiego, iż typizacja ta jest realizacją postulatu surowszego karania i można ją potraktować „jako zakamuflowaną formę swoistego »wymuszania« na sądach wymierzania sprawcom takich czynów bardziej surowych kar”²⁴, należy uznać za jak najbardziej adekwatne.

Podobne poglądy w przedmiocie typizacji przestępstwa zabójstwa prezentuje K. Daszkiewicz, która podkreśla, iż pod rządami poprzednich kodeksów karnych również rozpoznawano zabójstwa aktualnie stypizowane w § 2 i 3 art. 148 k.k. Wyjątkiem jest tu zabicie człowieka „w związku z wzięciem zakładnika”²⁵, albowiem przestępstwo wzięcia lub przetrzymywania zakładnika nie było znane uprzednim ustawom karnym. Ponadto, w ocenie autorki, wystarczające byłoby wprowadzenie „wypadku mniejszej wagi”²⁶. Zgodzić się

²¹ *Uzasadnienie*, s. 183.

²² B. Michalski, *Rozdział XIX. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221*, pod red. A. Wąska, Warszawa 2004, t. I, s. 171.

²³ Wyrok SN z dnia 12 września 1975 r., sygn. II Kr 171/75, OSNKW 1976, nr 2. poz. 24, Lex nr 1908.

²⁴ B. Michalski, *Rozdział XIX...*, s. 172.

²⁵ A. Marek określa, iż wprowadzenie przepisu art. 252 do kodeksu karnego jest związane z jedną ze współczesnych form terroryzmu polegającą na wymuszaniu określonego zachowania organów państwowych, instytucji lub osób przez wzięcie zakładnika. Kryminalizacja tego przestępstwa stanowi wypełnienie zobowiązań międzynarodowych wynikających ze sporządzonej w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 1979 r. Konwencji o zwalczaniu brania zakładników (ratyfikacja: Dz.U. z 2000 r., nr 106, poz. 1123 i 1124) oraz Europejskiej Konwencji o zwalczaniu terroryzmu, sporządzonej w Strasburgu z 27 stycznia 1977 r., którą Polska ratyfikowała w 1996 r. (Dz.U. nr 117, poz. 557). A. Marek, *Komentarz do art. 252 Kodeksu karnego*, LEX Omega.

²⁶ K. Daszkiewicz, *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Rozdział XIX Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 20.

należy również z poglądem, iż stwarzanie katalogu kwalifikowanych typów zabójstwa uwzględniającego pewne znamiona przy pominięciu innych niesie ze sobą duże ryzyko wzrostu „kreatywności” w przedmiocie sposobu realizacji sprawców zbrodni przeciwko życiu²⁷.

Przykładowe trudności interpretacyjne

Rezultatem rozwarstwienia zbrodni zabójstwa jest szereg wątpliwości interpretacyjnych, co *in concreto* – jak pokazuje praktyka – utrudnia dokonanie adekwatnej kwalifikacji prawnej m.in. z uwagi na szereg niekonsekwencji natury legislacyjnej. Na potrzeby niniejszego artykułu posłużę się dwoma przykładami.

Po pierwsze, nietrafna jest kwalifikacja zbrodni zabójstwa „w związku z wzięciem zakładnika” (art. 148 § 2 pkt 2 k.k.). Uwidacznia się tu pewnego rodzaju luka w stosunku do przepisu art. 252 k.k. Przepis art. 252 k.k. penalizuje zarówno wzięcie, jak i przetrzymywanie zakładnika, co oznacza, iż może być on pozbawiony życia również w wydłużonym okresie przetrzymywania. Z taką sytuacją mieliśmy przykładowo do czynienia na kanwie medialnej sprawy Krzysztofa Olewnika²⁸. Jednakże z analizy przepisu art. 148 § 2 pkt 2 k.k. wynika, iż sprawcą tej kwalifikowanej postaci zabójstwa może być jedynie ten, kto biorąc zakładnika, zabije go, albowiem ustawodawca nie zastosował znamienia przetrzymywania²⁹. Przecież interpretacja przepisu art. 148 § 2 pkt 2 k.k. w sposób obejmujący obie postacie zachowania z art. 252 § 1 k.k. stanowiłaby analogię na niekorzyść sprawcy. W tym zakresie konieczna wydaje się interwencja ustawodawcy³⁰.

Wątpliwości interpretacyjne budzi również kolejne znamię kwalifikacyjne przestępstwa zabójstwa, jakim jest „szczególne okrucieństwo”, występujące także na gruncie przepisu art. 197 § 3 k.k. Wśród części przedstawicieli doktryny utrwalił się pogląd, iż należy je odczytywać w oparciu o ukształtowaną już linię orzecniczą kwalifikowanego przestępstwa zgwałcenia. Jednakże przy głębszej analizie okazuje się to niewystarczające. „Szczególne okrucieństwo” jest znamieniem ocennym, a co istotne – stopniowalnym. Przecież każde umyślne zabicie człowieka jest czynem okrutnym. W orzecznictwie przyjmuje się, iż ze wskazanym znamieniem mamy do czynienia

²⁷ Ibidem, s. 22.

²⁸ Zob. *Sprawozdania Komisji śledczej do zbadania prawidłowości działań organów administracji rządowej w sprawie postępowań karnych związanych z uprowadzeniem i zabójstwem Krzysztofa Olewnika*, druk nr 4205, [online] <www.marekbiernacki.pl/wp-content/uploads/2011/06/4205.pdf>, dostęp: 8.03.2012.

²⁹ K. Daszkiewicz, *O karaniu morderstw*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 5, s. 6.

³⁰ A. Zoll, *Komentarz do art. 148 Kodeksu karnego*, LEX Omega; zob. też: R. Kokot, *Zabójstwo kwalifikowane*, Wrocław 2001, s. 168.

w sytuacji, gdy zabicie człowieka łączy się z zadawaniem cierpień, które są zbędne dla samego pozbawienia życia³¹. Jednakże w tym miejscu należy się przychylić do poglądu A. Zolla, iż kryteria „szczególnego okrucieństwa” można sprecyzować jedynie *in abstracto*³².

Kazuistyka znamion

Zasadnicze problemy w doktrynie, jak również w praktyce orzeczniczej pojawiły się z chwilą wprowadzenia do przestępstwa zabójstwa znamion kazuistycznych³³. Zbędność takiego ujęcia przestępstwa podkreśla T. Bojarski, który odbiera ten fakt m.in. jako pozbawioną jakichkolwiek podstaw prawnych „potrzebę pouczenia sędziego”, opartą na złudzeniu, iż w taki sposób zaostrza się walkę z najgroźniejszą przestępczością³⁴. Kazuistyka obowiązującego kodeksu karnego to przede wszystkim zerwanie z polską tradycją karnistyczną, której wyrazem było syntetyczne formułowanie przepisów, co znalazło swoje odzwierciedlenie w kodeksie z 1932 r. Jak słusznie podnosi K. Daszkiewicz, jest to posunięcie niebezpieczne m.in. z uwagi na brutalizację działań sprawców i pojawianie się nowych narzędzi³⁵. Zdaniem L. Gardockiego, należy je potraktować jako historycznie spóźnione, tudzież „brak jest racjonalnego uzasadnienia takiego kroku ustawodawczego”³⁶.

Podkreślenia wymaga, iż przyczyną powstawania nowych typów kwalifikowanych są względy natury kryminalnopolitycznej. Chociaż w latach dwudziestych nie istniała potrzeba rozwarstwienia przestępstwa zabójstwa, nowy kodeks wprowadził aż osiem typów kwalifikowanych. Zaakcentować przy tym należy, iż w Polsce tak naprawdę nie istniał problem łagodnego karania za ciężkie zbrodnie³⁷. Przeciwnie po wprowadzeniu przez parlament moratorium na wykonywanie kary śmierci nastąpił spadek liczby dokonywa-

³¹ Zob. wyrok SA w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2001 r., II AKa 80/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, poz. 84, „Prokuratura i Prawo” (wkładka) 2002, nr 3, poz. 23, LEX nr 51501; wyrok SA w Łodzi z dnia 8 lutego 2007 r., II AKa 4/07, „Prokuratura i Prawo” (wkładka) 2008, nr 5, poz. 28, KZS 2008, nr 5, poz. 86, LEX nr 374137; wyrok SA w Lublinie z dnia 5 listopada 2008 r., II AKa 156/08, LEX nr 477855; wyrok SA w Lublinie z dnia 19 września 2002 r., II AKa 182/02, „Prokuratura i Prawo” (wkładka) 2003, nr 3, poz. 27, KZS 2003, nr 4, poz. 56, LEX nr 76028; wyrok SA w Katowicach z dnia 10 listopada 2005 r., II AKa 298/05, „Prokuratura i Prawo” (wkładka) 2006, nr 7–8, poz. 22 i 23, KZS 2006, nr 7–8, poz. 124 i 125, KZS 2006, nr 4, poz. 59, LEX nr 183825.

³² A. Zoll, *Komentarz do art. 148 Kodeksu karnego*, LEX Omega.

³³ B. Orłowska-Zielińska, K. Szczehowicz, *Tożsamość przestępstwa zabójstwa w systemie prawa polskiego*, [w:] *Tożsamość polskiego prawa...*, s. 204.

³⁴ T. Bojarski, *Wprowadzenie. Kodeks karny*, Kraków 2002, s. 62–63.

³⁵ K. Daszkiewicz, *Ciężkie zabójstwa (nowe regulacje w prawie karnym)*, „Monitor Prawniczy” 1997, nr 12.

³⁶ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 1998, s. 217.

³⁷ T. Bojarski, *Kwalifikowane i uprzywilejowane typy przestępstw...*, s. 37.

nych zabójstw, co pozostaje w sprzeczności z demagogicznym twierdzeniem, iż ich liczba uzależniona jest od stosowania tak surowej kary³⁸.

Nie można też tego potraktować jako wprowadzenia nowych, nieznanych dotychczas postaci zabójstw, albowiem były one już wcześniej osądzone. To jedynie wyodrębnienie zaledwie kilku z nich i spięcie kazuistyczną klamrą w katalogu. Katalog ten zresztą od początku istnienia nie ułatwiał i nadal nie ułatwia dokonywania kwalifikacji prawnej, rodzi zaś trudności, które nie istniały pod rządami kodeksów z 1932 i 1969 r. Odzwierciedleniem tego jest fakt, iż w trakcie prac nad ustawą, jeszcze w fazie projektu, przewidywano wprowadzenie sześciu kwalifikowanych postaci zabójstwa, na etapie skierowania projektu do Sejmu było ich siedem, po czym zwiększono ich liczbę do ośmiu³⁹.

Wśród kolejnych przesłanek powstawania typów kwalifikowanych wymienia się te o charakterze historycznym, przypadkowość tworzenia odmian danego typu podstawowego, wzgląd na okoliczności typowe, które występują dość często⁴⁰. Jednakże w odniesieniu do zbrodni zabójstwa nie mają one racji bytu, a zwłaszcza argument natury historycznej.

Zdaniem rzeszy praktyków, celem wprowadzenia zabójstwa kwalifikowanego było stworzenie możliwości odparcia zarzutów ze strony społeczeństwa w przedmiocie zbyt wysokiego liberalizmu nowego kodeksu karnego. Podnoszono również, iż wprowadzone znamiona kwalifikujące stanowią jedynie stypizowane okoliczności obciążające. Jednakże wskazane okoliczności były brane pod uwagę przez organ orzekający także pod rządami kodeksów z 1932 i 1969 r. w ramach sądowego wymiaru kary i w związku z tym nie narodziła się potrzeba taksatywnej egzemplifikacji w ustawie, tym bardziej że katalog ten powinno się uznać za nieograniczony. Oczywiście jest, że *in concreto* mogą mieć miejsce okoliczności wzmagające odpowiedzialność danego sprawcy, które pozostaną *in abstracto* w stosunku do tych eksponowanych w opisie typu przestępstwa. Stąd też samo posłużenie się przez ustawodawcę sankcją względnie określoną, przewidującą szerokie granice zagrożenia stanowi adekwatną gwarancję wymierzenia kary odpowiadającej stopniowi społecznej szkodliwości czynu⁴¹.

Usunięcie kazuistycznych przepisów, tj. § 2 i 3 art. 148 k.k., dość szybko postulowano również w doktrynie z uwagi na problemy interpretacyjne, a także związane z ich stosowaniem. Podnoszono, iż sądy i prokuratura

³⁸ T. Szymanowski, *Polityka karna sądów u progu nowej kodyfikacji*, „Państwo i Prawo” 2000, nr 1, s. 30.

³⁹ K. Daszkiewicz, *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Rozdział XIX Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 24–25.

⁴⁰ J. Kasprzycki, *Racje tworzenia typu kwalifikowanego przestępstwa zabójstwa*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 9, s. 28.

⁴¹ R. Kokot, *Zabójstwo kwalifikowane w k.k. z 1997 r w opinii sędziów*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 1998, pod red. L. Bogunia, t. III, s. 30.

winy spożytkować poświęcony w ten sposób czas innym kwestiom natury prawnej⁴². Również w ocenie M. Filara nagromadzenie znamion ocennych i nieostrych to jedynie zapowiedź trudności interpretacyjnych, a także rozbieżności w orzecznictwie⁴³. Inspiracją do wprowadzenia ich do polskiego porządku prawnego były m.in. rozwiązania obowiązujące na gruncie niemieckiej ustawy karnej (§ 32 ust. 2 k.k.). Jednakże argument prawnoporównawczy tu nie przekonuje, ponieważ przypadki występujące w prawie porównawczym zwykle opierają się na różnicy zamiaru, nie zaś na przedmiotowych elementach czynu⁴⁴.

Od chwili wejścia w życie obowiązującego kodeksu karnego przepis art. 148 k.k. był już kilkakrotnie nowelizowany. Nowelizacją z 2005 r.⁴⁵ ustawodawca zastrzył sankcje z § 2 i 3, wprowadzając sankcje bezwzględnie oznaczone. Takie posunięcie legislacyjne wywołało ożywioną dyskusję⁴⁶, zaś jego konsekwencją było wystąpienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym w przedmiocie zgodności tego rozwiązania prawnego z art. 10 w zw. z art. 175 ust. 1 Konstytucji, art. 45 ust. 1 w zw. z art. 178 ust. 1 Konstytucji oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji, a nadto z art. 118 ust. 1 oraz art. 119 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. W ocenie Trybunału poprawka zmieniająca art. 148 § 2 k.k. stanowiła wykroczenie poza zakres przedmiotowy pierwotnego projektu, albowiem ten odnosił się do przestępstw popełnionych z motywów seksualnych, stąd też należy ją uznać za nadmierną ingerencję ustawodawcy, zaś jej uchwalenie zapadło z naruszeniem zasady proporcjonalności⁴⁷.

⁴² A. Wąsek, *Propozycje zmian kodeksu karnego po roku jego obowiązywania*, [w:] *Racjonalna reforma prawa karnego*, pod red. A. Zolla, Warszawa 2001, s. 58.

⁴³ Przykładowo: szereg rozbieżności wywołało zabójstwo w wyniku motywacji zasługującej na szczególnie potępienie oraz zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem. Por. M. Całkiewicz, *Modus operandi sprawców zabójstw*, Warszawa 2010; wyrok SA w Krakowie z dnia 18 kwietnia 2001 r., sygn. II AKa 80/01, „Wokanda” 2002, nr 7–8, poz. 84, LexSigma nr 51501; wyrok SA w Krakowie z dnia 20 września 2001 r., sygn. II AKa 195/01, KZS 2001, nr 10, poz. 53, LexSigma nr 51900; wyrok SA w Łodzi z dnia 8 lutego 2007, sygn. II AKa 4/07, KZS 2008, nr 5, poz. 86, LexSigma nr 374137; wyrok SA w Katowicach z dnia 27 września 2006 r., sygn. II AKa 224/06, LexSigma nr 217115; wyrok SA w Krakowie z 16 lutego 2002, sygn. II AKa 5/2000, KZS 2002, nr 2, poz. 32, LexSigma nr 56696.

⁴⁴ M. Filar, *Ochrona jednostki w nowym kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” 1998, nr 9–10, s. 69. Zob. też: Z. Milenik, *Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w ujęciu nowego kodeksu karnego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1997, nr 4, s. 22; M. Tarnawski, *Zabójstwa w ujęciu projektu kodeksu karnego z 1993 r.*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1997, nr 4, s. 17–22.

⁴⁵ Dz.U. z 2005 r., nr 163, poz. 1363.

⁴⁶ Zob. np. J. Kulesza, *Niektóre problemy stosowania sankcji bezwzględnie oznaczonej*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 11, s. 68 i n.; E. Łętowska, *Kara za zabójstwo kwalifikowane – problematyka konstytucyjna*, „Państwo i Prawo” 2006, nr 10, s. 19 i n.; A. Sakowicz, *Sankcja bezwzględnie oznaczona (uwagi krytyczne na tle art. 148 § 2 k.k.)*, „Państwo i Prawo” 2006, nr 5; K. Daszkiewicz, *O karaniu morderstw*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 5, s. 5 i n.

⁴⁷ Zob. uzasadnienie wyroku TK z 16 kwietnia 2009 r., sygn. P 11/08, Dz.U. z 2009, nr 6, poz. 553.

Dnia 22 marca 2011 r. weszła w życie ustawa z 26 listopada 2010 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o Policji⁴⁸, w której wyeliminowano przestępstwo zabójstwa z użyciem broni palnej, natomiast dodano kolejny typ kwalifikowany – polegający na zabójstwie funkcjonariusza publicznego popełnionym podczas lub w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi bądź ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego (art. 148 § 3). Ponadto dostosowano przepisy do wskazanego powyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Zgodzić się należy z poglądem A. Marka, iż kwalifikowany typ zabójstwa funkcjonariusza publicznego ma ewidentnie zbyt szeroki zakres, albowiem obejmuje zarówno funkcjonariuszy ochrony bezpieczeństwa publicznego, czyli Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, jak i porządku publicznego, np. strażników miejskich. Ponadto można uznać za dyskusyjne nieuwzględnienie np. posłów, senatorów czy też prokuratorów, którzy niewątpliwie są funkcjonariuszami publicznymi. Regulacja sprzed wskazanej nowelizacji zapewniała adekwatne ukaranie sprawców przedmiotowych czynów zabronionych⁴⁹.

Rozwarstwienie przestępstwa zabójstwa przyczyniło się do szeregu wątpliwości natury interpretacyjnej zarówno wśród doktryny, jak i judykatury. Taki stan rzeczy umacnia w przekonaniu, iż wprowadzenie tak daleko posuniętej kazuistyki nie stanowi najlepszego rozwiązania, jest źródłem wielu niedoskonałości. Należy domniemywać, iż kolejne potencjalne nowelizacje przyniosą jedynie zwiększenie jej stopnia.

Summary

From the issues of homicide classification

Keywords: homicide, classification, criminal law, qualified types of crime, Penal Code.

In the following article, the authoress discusses the subject of homicide classification on the grounds of the Polish Penal Code of 1997. First, the authoress explains the classification process itself and the conditions that shall be indicated by classification as well as explains the fact that the doctrine of criminal law distinguishes two correlative types of classification – casuistry and synthetic. Both in the Penal Code of 1932 and the one of 1969 the legal and penal norms were synthesized, which was regarded as a progress. However, in the Penal Code in force, the cultivated 65-year-old tradition of penalization is given up and a number of casuistry features are introduced. This phenomenon concerned also the crime of homicide and resulted in the emergence of jurisdiction and doctrinal problems.

⁴⁸ Dz.U. z 2010 r., nr 240, poz. 1602.

⁴⁹ A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2011, s. 427.